

Nr 162.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse; given Stockholms slott den 24 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 (nr 259) om församlingsstyrelse.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Arthur Engberg.

Förslag

till

**Lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930
(nr 259) om församlingsstyrelse.**

Härigenom förordnas, att 40 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

40 §.

I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd.

Bilda två eller flera församlingar ett pastorat, skola de, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet, hava ett gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för vården om pastoratets och församlingarnas gemensamma angelägenheter. Att pastorat må uppdraga åt särskild boställsstyrelse att i avseende å förvaltningen av prästgård och löneboställe fullgöra de åligganden, som eljest tillhöra kyrkorådet, är särskilt stadgat.

Två eller flera församlingar må ock, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet eller bilda ett pastorat, förena sig om gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för vård om viss eller vissa angelägenheter.

Gäller beträffande folk- och fortsättningsskoleväsendet i församling vad i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner är stadgat, skall skolråd ej utses i församlingen.

För förvaltningen — — — — — för församlingarna.

Där församling — — — — — särskild biblioteksstyrelse.

Beträffande fortsättningsskolestyrelse — — — — — angående skolråd.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Där i pastorat bestående av två eller flera församlingar vid tiden för ikraftträdandet av denna lag icke finnes gemensamt kyrkoråd för vården om pastoratets angelägenheter, skall val av ledamöter och suppleanter i sådant kyrkoråd äga rum före den 1 maj 1933; och skall tjänstgöringstiden för de sålunda valda utgå den 31 december 1935.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 februari 1933.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet och t. f. chefen för socialdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg:

Jag anhåller att få erinra om, att Kungl. Maj:t den 6 juni 1930 i samband med promulgerande av ny lagstiftning, avseende den borgerliga kommunalförvaltningen, utfärdade lagar om församlingsstyrelse samt om församlingsstyrelse i Stockholm. (Sv. F.S. 1930: 259 och 260 samt Kungl. Maj:ts proposition till 1930 års riksdag nr 100, konstitutionsutskottets utlåtande nr 31 och memorial nr 34 och riksdagens skrivelse nr 331.) Vidare torde jag här få erinra om, att Kungl. Maj:t den 30 augusti 1932 utfärdade ecklesiastik boställsordning och lag om kyrkofond med flera författningar, avseende nyordning av den ecklesiastika boställsförvaltningen, att enligt kungörelse samma dag träda i kraft den 1 maj 1933. (Sv. F.S. 1932: 400—412 samt Kungl. Maj:ts proposition till 1932 års riksdag nr 187, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande nr 8 och memorial nr 12 och riksdagens skrivelse nr 361 ävensom Kungl. Maj:ts skrivelse till 1932 års kyrkomöte nr 2, kyrkolagsutskottets betänkande nr 1 och kyrkomötets skrivelse nr 2.)

Med hänsyn till den mångfald nya uppgifter av uteslutande ekonomisk art, som den nya ecklesiastika boställslagstiftningen tillägger pastoraten, har nu fråga uppkommit om utseendet av beredande och verkställande organ för desamma. De sakkunniga, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 augusti och den 14 oktober 1932 tillkallats för att inom ecklesiastikdepartementet biträda med handläggning av ärenden rörande ecklesiastika boställen och vad därmed äger samband, de s. k. *1932 års ecklesiastika boställssakkunniga*, hava sålunda i en till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ställd skrivelse den 29 januari 1933 gjort framställning i sådant hänseende. Redan i detta sammanhang torde det emellertid få konstateras, att i pastorat, som sammanfaller med församling, dennas kyrkoråd utgör det städse tillgängliga förvaltningsorganet även för pastoratsangelägenheterna. Den fråga, det här gäller, avser förvaltningsorgan i pastorat, som omfatta två eller flera församlingar. Jag anhåller nu att

inför Kungl. Maj:t få framlägga den av nämnda sakkunniga väckta frågan härom.

Innan jag närmare ingår på de boställssakkunnigas förslag till lagändring, torde jag få lämna en kortfattad redogörelse för innehållet i förarbetena till församlingsstyrelselagen, i vad desamma avse gemensamma förvaltningsorgan i två- och flerförsamlingspastorat, samt för nu gällande bestämmelser på detta område. Jag återgiver de boställssakkunnigas i detta avseende lämnade redogörelse:

Den genom bestämmelserna i 40 § församlingsstyrelselagen reglerade frågan om gemensamt förvaltningsorgan för två- eller flerförsamlingspastoraten är av rätt gammalt datum. Härom må bringas i erinran följande.

På sätt närmare framgår av den redogörelse, som lämnats i särskilda sakkunnigas — de s. k. kyrkofullmäktigsakkunnigas — år 1922 avgivna betänkande med förslag till lag om församlingsstyrelse m. m. (St. off. utr. 1923: 4 sid. 171 ff) och i Kungl. Maj:ts proposition nr 100 till 1930 års riksdag (sid. 80 ff) väckte med anledning av särskild motion (A. K. nr 50) riksdagen år 1917 i skrivelse till Kungl. Maj:t fråga om åstadkommande av bestämmelser därom, huru i pastorat bestående av mer än en församling skulle förfaras med de funktioner, som ålagts kyrkorådet i avseende å upp- och förvaltning samt utbetalning av för prästerskapets avlöning avsedda medel. — I motiveringen anfördes, hurusom i pastorat med flera församlingar och särskilda kyrkoråd svårigheter vållades därav, att uträkning av lönetillgångarna måste ske gemensamt för alla församlingarna men ingen hade skyldighet eller ens befogenhet att handla å pastoratets vägnar.

Kammarkollegiet anförde i denna fråga i utlåtande den 11 februari 1921, bland annat, följande: 1909 års prästlönesakkunniga hade i sitt förslag den 14 december 1909 med förslag till lag angående reglering av prästerskapets avlöning förordat ett stadgande av innehåll att, om pastorat bestode av två eller flera församlingar, de särskilda församlingarnas kyrkoråd skulle kunna för behandling av ärenden, som avsåges i lagen, sammanträda till gemensamt kyrkoråd. Någon ovillkorlig föreskrift, att så skulle ske, hade de sakkunniga icke ansett vara erforderlig, utan hade frihet synts böra lämnas församlingarna att härutinnan förfara efter omständigheterna på varje ort, och hade det föreslagna stadgandet ej upptagits i propositionen med förslag till avlöningsslag. Kollegiet anförde vidare, att vid tillämpning av gällande bestämmelser rörande förvaltning, utbetalning och redovisning av för prästerskapets avlöning avsedda medel olägenheterna av att bestämmelser icke vore meddelade om något visst förvaltningsorgan för pastoratet, där detta bestode av flera församlingar med skilda kyrkoråd, gjorde sig på ett kännbart sätt gällande. Rent förvaltningsmässigt enklast skulle helt visst vara, att moderförsamlingens kyrkoråd pålades de åligganden, som enligt nyssberörda författningar tillagts vederbörande kyrkoråd. Då emellertid nödig sakkännedom ifråga om annexförsamlingarnas förhållanden ej alltid kunde förutsättas hos moderförsamlingens kyrkoråd, som dessutom kunde tänkas stundom bliva oskäligt betungat genom berörda åligganden och det vidare icke kunde anses överensstämmande med principerna för självförvaltningen, att vissa församlingar uteslötes från möj-

ligheten att inverka på dess handhavande, för vilket de ändå såsom medlemmar av pastoratsorganisationen komme att stå i ansvar, vore berörda utväg ej att förorda. Att för tillgodoseende av ifrågavarande uppgifter sammanföra de olika församlingarnas kyrkorådsledamöter till ett gemensamt kyrkoråd skulle bliva en i förhållande till uppgifternas jämförelsevis enkla beskaffenhet alltför tung organisation och syntes på den grund ej böra ifrågakomma. Enligt 21 § i kyrkostämmoförordningen den 21 mars 1862 stode det väl öppet för församlingar inom samma pastorat att förena sig om gemensamt kyrkoråd. Ett dylikt kyrkoråd uteslöte emellertid tillvaron av särskilda församlingskyrkoråd. Anlitande av denna utväg för ernående av det föreliggande syftet vore därför ej alltid lämpligt, då ju inom varje församling i regel förekomme en mångfald andra angelägenheter, för vilkas besörjande särskilt kyrkoråd måste anses erforderligt. För de prästerliga avlöningsmedlens bibehållande för avsett ändamål vore varje pastorat beträffande för dess prästerskap avsedda medel ansvarigt, liksom ock för de överskottsmedel, som på grund av bestämmelsen i 3 § 5 mom. i lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skulle ingå till kyrkofonden. Hela pastoratet syntes därför böra å gemensam kyrkostämma utse ett gemensamt kyrkoråd. Ett dylikt för pastoratet gemensamt kyrkoråd med särskilda uppgifter av ekonomisk natur skulle sålunda existera vid sidan av de särskilda församlingarnas kyrkoråd. Då emellertid tillskapandet av gemensamt kyrkoråd, varom förmäldes i 21 § 3 stycket kyrkostämmoförordningen (förenat kyrkoråd), för handhavande av alla på kyrkoråd ankommande uppgifter, sålunda även frågor av ovanberörda natur, ej syntes böra omöjliggöras, borde enligt kollegiets mening den ifrågasatta bestämmelsen givas den form att, »där i pastorat med flera församlingar för dessa gemensamt kyrkoråd *icke* finnes, församlingarna skola å gemensam kyrkostämma utse ett särskilt kyrkoråd för ovan angivna och andra för församlingarna gemensamma ekonomiska angelägenheter, dock att, i den mån dessa redan anförtrotts åt särskild myndighet, därvid skall förbliva».¹

Kyrkofullmäktigsakkunniga, som framlade förslag till lag om församlingsstyrelse, innefattade bland annat bestämmelser om bildande av kyrkliga samfälligheter av flera församlingar för vården av samtliga i lagen avsedda kyrkliga angelägenheter eller av samtliga hithörande angelägenheter av ekonomisk natur, yttrade sig även om mellan församlingar bestående gemenskap av mindre omfattande art än den, som kunde föranleda bildande av dylik samfällighet. I avseende å pastoratsgemenskap anförde de sakkunniga bland annat, att för flera församlingar gemensamma frågor, ofta synnerligen omfattande och invecklade, kunde, i mån som de nya prästlöneregleringslagarna bleve genomförda, förväntas förekomma i allt större antal. Dessa lagar förutsatte nämligen, att pastoratet, även där det bestode av flera olika församlingar, framträdde såsom den primära enheten i fråga om såväl gäldandet av prästerskapets löner och förvaltningen av därtill anslagna medel som byggande och underhåll av bostäder åt samtliga inom pastoratet anställda ordinarie prästmän. Därigenom uppkomme mellan de olika församlingarna inom ett pastorat en ekonomisk gemenskap, för vilken tillräckliga gemensamma förvaltningsorgan ännu saknades. Att endast för detta ändamål anlita utvägen att,

¹ Med dylik »särskild myndighet» avsågos närmast kyrkonämnderna i de kyrkliga samfälligheter, som utgjordes av församlingarna i Göteborg och Norrköping.

med upphävande av vardera församlingens ekonomiska självständighet, jämväl i övrigt låta dem förenas till en kyrklig samfällighet torde i många fall, särskilt på landsbygden, möta betänkligheter. De sakkunniga hade därför, under förutsättning att den gemensamma kyrkostämman bibehölles såsom beslutande organ i dessa frågor, velat öppna utväg för två eller flera församlingar inom samma pastorat eller stad att kunna, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden för handläggning av ärenden, som uteslutande avsåge den egna församlingen, därjämte utse ett gemensamt kyrkoråd för handläggning av ärenden av ekonomisk natur, som på sätt nyss nämnts, vore för församlingarna gemensamma. De sakkunniga föreslogo under § 41 i sitt förslag följande bestämmelser:

»I varje församling skall finnas ett kyrkoråd.

Inom samma pastorat eller stad må två eller flera församlingar kunna, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för handläggning av visst eller vissa ärenden av ekonomisk natur.

Har Konungen — — — — förordnat, att två eller flera församlingar skola utgöra en kyrklig samfällighet, skall för samfälligheten utses ett gemensamt kyrkoråd (kyrkonämnd), varvid, då gemenskapen omfattar samtliga kyrkliga angelägenheter, kyrkoråd för de särskilda församlingarna icke utses.»

Det fakultativa »förenade» kyrkorådet enligt kyrkostämmoförordningen skulle alltså göras obligatoriskt för totala kyrkliga samfälligheter men eljest försvinna och ersättas av ett gemensamt kyrkoråd vid sidan av de särskilda församlingskyrkoråden.

De sakkunniga föreslogo vidare sådan ändring i lagen om kommunalförbund, att det skulle vara tillåtet jämväl för församlingar, tillhörande samma eller skilda pastorat, att ingå i sådant förbund, dock med den begränsning att »kyrkligt kommunalförbund» icke finge ingås med borgerlig kommun utan allenast mellan kyrkoförsamlingar inbördes.

I sammanhang med en inom ecklesiastikdepartementet år 1929 verkställd omarbetning av gällande bestämmelser rörande den kyrkliga kommunen uppgjordes *utkast till*, bland annat, *lag om församlingsstyrelse*. I detta utkast intogs jämväl föreskrifter om kyrkliga samfälligheter. Enligt dessa bestämmelser skulle pastorat, bestående av två eller flera församlingar, alltid utgöra en kyrklig samfällighet, såvitt anginge pastoratets gemensamma angelägenheter. Därjämte kunde Kungl. Maj:t förordna, att även i annat fall två eller flera församlingar eller delar av olika församlingar skulle i visst avseende bilda en kyrklig samfällighet. I fråga om kyrklig samfällighet skulle, såvitt anginge gemensamma angelägenheter, reglerna om församling i tillämpliga delar lända till efterrättelse. Sålunda skulle för samfälligheten finnas kyrkostämma, eventuellt kyrkofullmäktige, och kyrkoråd samt — om samfälligheten avsåge skolväsendet — skoloråd.

Vederbörande departementschef anförde i propositionen nr 100 till 1930 års riksdag, efter att hava behandlat vissa kategorier av kyrkliga samfälligheter, bland annat, följande (propositionen sid. 94):

»Vidkommande härefter önskemålet att i andra fall än nu berörts skapa samfälliga organ för handläggning av ärenden, som äro gemensamma för två eller flera församlingar, må erinras, att enligt utkastet varje pastorat skulle bilda en kyrklig samfällighet. Pastoratet skulle sålunda, såvitt angår för pastoratet gemensamma angelägenheter, likställas med församling.

Dess beslutanderätt skulle utövas av kyrkostämma eller kyrkofullmäktige och för verkställighet skulle finnas kyrkoråd. Den föreslagna anordningen synes emellertid komma att leda till en betänklig överorganisation. I många pastorat förekomma gemensamma ärenden endast sällan, och att för handläggning av dessa ärenden välja särskilda fullmäktige synes icke påkallat. Lämpligare torde vara, att sådana ärenden avgöras av en för pastoratet gemensam kyrkostämma. Det viktigaste är emellertid, att möjlighet beredes pastorat att tillsätta ett gemensamt verkställande organ framför allt för förvaltning, utbetalning och redovisning av medel avsedda för prästerskapets avlöning. Att för detta ändamål föreskriva, att ledamöterna i de olika församlingarnas kyrkoråd skola bilda ett pastoratskyrkoråd, synes mindre ändamålsenligt. En dylik anordning skulle innebära en alltför tung organisation och skulle i vissa fall kunna leda till att de olika församlingarna finge en representation, som icke stode i rättvist förhållande till deras storlek. Ej heller synes lämpligt att uppdraga åt moderförsamlings kyrkoråd att handhava pastoratets angelägenheter. Bättre torde vara, att församlingarna erhålla möjlighet att utse ett för pastoratet gemensamt kyrkoråd. Sådant kyrkoråd bör finnas vid sidan av de särskilda församlingarnas kyrkoråd. Naturligen bör härvid icke göras någon inskränkning i den rätt, som redan tillkommer församlingar, att i vissa fall förena sig om gemensamt kyrkoråd, vilket träder i stället för de särskilda kyrkoråden. Behov av en organisation av den art, som nu förordats, lär egentligen vara för handen i församlingar tillhörande samma pastorat. Emellertid torde anordningen icke böra begränsas till dylika församlingar. Former för samverkan kunna vara önskvärda även i fråga om församlingar tillhörande olika pastorat. Det synes därför riktigast att generellt föreskriva, att ärende, som är gemensamt för två eller flera församlingar, vilka ej bilda en kyrklig samfällighet, skall handläggas å gemensam kyrkostämma med församlingarna, samt att dylika församlingar hava rätt att vid sidan av sina särskilda verkställande organ utse gemensamt kyrkoråd.

Genom de bestämmelser jag sålunda förordar torde förut berörda önskemål att skapa former för samverkan mellan församlingar bliva i huvudsak tillgodosedda. Då det emellertid är svårt att överblicka de olika förhållanden, som råda på skilda platser, särskilt i fråga om församlingar, vilka önska ingå i kyrklig samfällighet, torde det böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att meddela de bestämmelser, som utöver lagens stadganden kunna anses påkallade. Tydligen bör Kungl. Maj:t härvid kunna uppställa vissa föreskrifter även rörande handläggningen av de ärenden, i vilka beslutanderätten tillkommer de i samfälligheten ingående särskilda församlingarna. Speciella bestämmelser rörande kyrkliga samfälligheter torde i regel kunna givas i samband med meddelande av förordnande, att en sådan samfällighet skall bildas. Det synes lämpligt, att därest förevarande lagförslag godkännas av riksdagen, beslut om konstituerande av kyrklig samfällighet meddelas i god tid före lagarnas ikraftträdande.

Tillräcklig anledning torde icke föreligga att nu upptaga bestämmelser om rätt för församlingar att bilda kommunalförbund. Det synes nämligen vara skäl att avvakta någon tids erfarenhet rörande den omfattning, i vilken de nu föreslagna formerna för samverkan komma till användning, samt angående resultatet därav. Erinras må i detta sammanhang, att utredning för närvarande pågår rörande möjligheterna att sammanföra

borgerliga kommuner för handhavande av den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten, samt att denna utredning kan bliva av betydelse även för frågan om sättet för samverkan mellan församlingar.»

Lagen om församlingsstyrelse. I enlighet med vad departementschefen sålunda uttalat, upptogs i det 1930 års riksdag förelagda förslaget till lag om församlingsstyrelse stadganden, svarande dels mot kyrkostämmoförordningens bestämmelse om förenat kyrkoråd, dels ock mot de bestämmelser, som influtit i § 41 stycket 2 i kyrkofullmäktigsakkunnigas förslag till lag om församlingsstyrelse. Dessa stadganden, som av riksdagen godkändes, återfinnas nu i 40 § lagen om församlingsstyrelse, där de hava följande lydelse: »I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd. Två eller flera församlingar må dock, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet, förena sig om gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för vård om viss eller vissa angelägenheter.» Beträffande åter beslutanderätten upptog Kungl. Maj:ts förslag bestämmelser i enlighet med kyrkofullmäktigsakkunnigas förslag, att i ärende, som vore gemensamt för två eller flera församlingar, vilka icke utgjorde en kyrklig samfällighet, beslutanderätten skulle utövas å gemensam kyrkostämma med församlingarna. Föreskrift i överensstämmelse härmed inflöt i 3 § lagen om församlingsstyrelse.

Vad härefter Stockholms stad beträffar inflöt icke någon bestämmelse i *lagen om församlingsstyrelse i Stockholm*, svarande mot stadgandet om gemensamt kyrkoråd i lagen om församlingsstyrelse. Anledningen härtill har synbarligen varit den att vid tiden för lagförslagets behandling — liksom ej heller för närvarande — något pastorat icke fanns därstädes, omfattande mer än en församling. Däremot är i 43 § förordnat, huru frågor som angå vissa av huvudstadens församlingar gemensamt, skola avgöras av delegerade för församlingarna.

1932 års ecklesiastika boställssakkunniga erinra nu till en början i sin skrivelse dels om att pastoraten såsom särskilda indelningsenheter hittills huvudsakligen haft sina uppgifter begränsade till att vara tjänstgöringsområden för kyrkoherde samt distrikt, som jämlikt den härom gällande särskilda lagstiftningen hava att i första hand ansvara för avlöningen åt det territoriellt anställda prästerskapet, dels ock om att av rikets 1,400 pastorat flera än 800 äro bildade av två eller flera församlingar. De sakkunniga framhålla även, att pastoratens förut icke starkt utvecklade karaktär av kommunal enhet blivit väsentligen mera utpräglad genom de uppgifter, som tillagts dem genom den nya boställslagstiftningen.

De boställssakkunniga anföra i detta sammanhang vidare:

I avseende å handläggningen inom pastoraten av hithörande ärenden eller, närmare bestämt, ordningen för ärendenas beredning, fattande av beslut samt dessa besluts bringande till verkställighet, har man vid den

nya boställsordningens antagande tydligen utgått ifrån, att härutinnan bestämmelserna i lagen om församlingsstyrelse skulle utan vidare kunna bli va normerande. Det antogs sålunda, att någon ändring i denna lag icke skulle, i samband med boställsordningens utfärdande, vara erforderlig. I sistberörda författning infördes åter — i 3 § — vissa specialbestämmelser i fråga om ett nytt organ, s. k. boställsstyrelse, bestämmelser åt vilka givits följande avfattning:

»Pastorat äger, där så finnes lämpligt, uppdraga åt en särskild boställsstyrelse att i avseende å förvaltningen av prästgård och löneboställe fullgöra de åligganden, som eljest tillhöra kyrkorådet.

Vad om val av ledamot och suppleant i kyrkoråd är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ledamot och suppleant i boställsstyrelse, dock må antalet ledamöter icke vara under tre eller över fem.

Boställsstyrelse väljer inom sig för varje år ordförande och, där så finnes påkallat, vice ordförande.»

Bestämmelserna i detta lagrum böra sammanställas med de här ovan citerade stadgandena i 40 § församlingsstyrelselagen.

Avfattningen av stadgandena i 3 § ecklesiastik boställsordning giver vid handen, att tillsättandet av boställsstyrelse gjorts fakultativt. Såsom motiv för bestämmelserna i detta lagrum har anförts, att »kyrkorådet» icke alltid kunde förväntas bli sammansatt med hänsyn till den förvaltning av fast egendom, som enligt den nya boställslagstiftningen skulle ankomma på »rådet» (proposition 187/1932 sid. 231).

Beträffande härefter det *nuvarande rättsläget* på förevarande område anför de boställssakkunniga följande:

Den genom 40 § lagen om församlingsstyrelse införda möjligheten för pastorat, omfattande flera församlingar, att utse »pastoratskyrkoråd» vid sidan av de särskilda församlingskyrkoråden synes hava utnyttjats i mycket olika utsträckning i olika stift. I ett stift (Lunds) lär, enligt vad de sakkunniga inhämtat, domkapitlet med hänsyn, utom till annat, till de ändrade förhållanden, som betingas av tillkomsten av 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning, sistlidna december månad genom cirkulär fäst församlingarnas uppmärksamhet på önskvärdheten att i flerförsamlingspastorat utsåges dylika kyrkoråd. I en del stift (Skara, Lunds, Karlstads och Visby) synas i stor utsträckning pastoratskyrkoråd hava valts, under det i andra detta icke alls eller i ringa omfattning förekommit. Från ett stift (Göteborgs) upplyses, att man allmänt »hyser planer på» att utse pastoratskyrkoråd i flerförsamlingspastorat med tanke på den nya boställsordningen, men att man »torde vänta därmed till fram på våren» (1933).

Då utseende icke blott av pastoratskyrkoråd utan även, såsom framgår av det här ovan återgivna stadgandet i 3 § boställsordningen, av särskild boställsstyrelse är fakultativt, föreligger beträffande flertalet av landets pastorat eller dem som omfatta mer än en församling icke någon säkerhet för att inom pastoratet finnes tillgängligt ett organ vare sig för beredandet för pastoratsstämman av de mångfaldiga ärenden, som jämlikt boställsordningen och lagen om kyrkofond skola ankomma å stämmans beslutanderätt, eller för verkställigheten av sådan stämmas beslut. Man skulle följaktligen hava att ställa in förhoppningen på, att två- eller flerförsamlingspastoraten, till mötande av de arbetsuppgifter, som förestode

den 1 maj 1933 i anledning av den nya ecklesiastika boställsordningens ikraftträdande sagda dag, innan dess frivilligt gått i författning om utseende av antingen ett pastoratskyrkoråd eller en särskild boställsstyrelse. En närmare undersökning ger likväl vid handen, att även för ett sådant förfarande i viss omfattning mött och möter legalt hinder. Under alla omständigheter måste befaras, att i flertalet fall pastoraten — med hänsyn till bristfällig insikt i de härutinnan meddelade bestämmelserna i församlingsstyrelselagen — låtit den före utgången av år 1932 föreliggande möjligheten till ett ordnande på författningsenligt sätt av den ifrågavarande angelägenheten gå sig ur händerna.

Till belysning härav må erinras om följande. Beträffande utseendet av fakultativt pastoratskyrkoråd gälla enligt församlingsstyrelselagen vissa speciella stadganden. Sålunda skall jämlikt 43 § 2 stycket val av dylikt kyrkoråd förrättas av gemensam kyrkostämna med församlingarna. I sista stycket av samma paragraf lämnas vidare särskild föreskrift rörande sammansättningen av kyrkoråd av ifrågavarande slag. Men otvivelaktigt har man i fråga om sådant pastoratskyrkoråd, att därjämte tilllämpa de i församlingsstyrelselagen meddelade allmänna bestämmelserna om (församlings-)kyrkoråd. I detta sammanhang har man då att särskilt uppmärksamma 45 § 1 stycket, vari föreskrives, att ledamöter och suppleanter i kyrkorådet (och skolrådet) väljas för fyra år, räknade från och med den 1 januari året näst efter det, då valet skedde, ävensom att valet skall förrättas i november eller december månad näst efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige ägde rum. Jämlikt 6 § sista stycket i lagen om införande av församlingsstyrelselagen skola dock val av ledamöter och suppleanter i kyrkoråd, som äga rum under november eller december månad 1932, gälla för tre år, räknade från och med den 1 januari 1933. Då allmänna val av kyrkofullmäktige ägde rum under år 1931, innebära de här återgivna stadgandena, att utseende av »pastoratskyrkoråd» — för tiden från och med 1 januari 1933 — kunnat ske blott under november och december månader 1932.

I vilken utsträckning val av pastoratskyrkoråd — i här angiven ordning — ägt rum är såsom ovan antytts icke för närvarande närmare känt. Tiden har ej medgivit att härom inhämta tillfredsställande utredning. Så mycket synes dock klart, att i stor utsträckning val uraktlåtits.

Då i 3 § nya boställsordningen föreskrives, att vad om val av ledamot och suppleant i kyrkoråd är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om ledamot och suppleant i boställsstyrelse — allenast med viss modifikation beträffande antalet ledamöter —, lärer härav följa, att bestämmelserna i 45 § församlingsstyrelselagen om tid för val skola tillämpas vid utseende av dylik styrelse. Bestämmelserna i det angivna lagrummet i boställsordningen träda emellertid, enligt kungörelsen den 30 augusti 1932 (nr 412), i kraft först den 1 maj 1933. Något beslut om utseende av boställsstyrelse har följaktligen lagenligt icke kunnat fattas under den nu tilländagångna, härför eljest anvisade valterminen november—december 1932. Därest ett möjliggörande härav varit avsett, lärer ett stadgande om ett omedelbart ikraftträdande av bestämmelserna i 3 § boställsordningen hava bort intagas i den oförmälda kungörelsen den 30 augusti 1932. Emellertid är att märka, att boställsstyrelse kan fullgöra blott vissa av de uppgifter, vilka åvila pastoraten, men ej fungera såsom allmänt berednings- och verkställighetsorgan för dessa menigheter.

I 6 § församlingsstyrelselagen stadgas: »Erfordras särskilda föreskrifter om tillämpning av denna lag med avseende å kyrklig samfällighet eller beträffande handläggning av ärenden, som äro gemensamma för två eller flera församlingar, vilka icke utgöra dylik samfällighet, meddelas sådana föreskrifter av Konungen». I fråga om detta lagrum må erinras, att det samma icke läser inrymma någon befogenhet för Kungl. Maj:t att meddela föreskrifter, vilka strida mot positiva bestämmelser i berörda lag. Någon möjlighet att i administrativ väg påbjuda utseendet av gemensamt pastoratskyrkoråd föreligger icke. Ej heller förefinnes möjlighet att beträffande utseende av sådant kyrkoråd meddela bestämmelser, avvikande från vad församlingsstyrelselagen föreskriver i fråga om sättet för fattande av beslut om inrättande av dylikt gemensamt kyrkoråd samt sätt och tid för val av ledamöter och suppleanter i detsamma.

Såsom *sammanfattning* av vad ovan anförts rörande det gällande rättsläget kan fastställas:

1) Beträffande två- eller flerförsamlingspastoraten saknas lagbestämmelser, innefattande ett åläggande för församlingarna att i och för handläggningen av de mångahanda uppgifter, som genom den nya ecklesiastiska boställslagstiftningen skola ankomma å pastoraten, utse ett gemensamt organ dels för de ifrågavarande ärendenas beredning, dels för verkställigheten av pastoratsstämmans däri fattade beslut.

2) För utseende av ett gemensamt pastoratskyrkoråd i sådana pastorat, som avses i punkt 1), torde gälla de i 45 § församlingsstyrelselagen angivna tidsbestämmelserna. Har i dylikt pastorat sådant kyrkoråd icke utsetts under november—december 1932, lär pastoratskyrkoråd härefter kunna utses först efter 3 år eller under år 1935.

3) Särskild boställsstyrelse, varom förmåles i 3 § boställsordningen, torde lagligen kunna utses först år 1935.

De boställssakkunniga anföra härefter vidare beträffande *behovet av särskilt pastoratsförvaltningsorgan*:

Där hittills inom ett av två eller flera församlingar bestående pastorat icke funnits ett för församlingarna gemensamt kyrkoråd (pastoratskyrkoråd), har beredningen av ärenden till beslut å gemensam kyrkostämma (pastoratsstämma) i regel bort ske genom *alla* kyrkoråden inom pastoratet. I den mån utgifterna, såsom fallet är med uttaxeringen för prästerskapets avlöning, äro på förhand bestämda och därför kunna så att säga proportionellt fördelas på de olika församlingarna, kan ju en separat behandling av ärendena utav varje särskild församling och dess kyrkoråd äga rum. Vanskligare har det ställt sig med frågor om t. ex. prästgårdsbyggnad. För att ett praktiskt resultat i sådana fall skall ernås torde ofta erfordras, att varje kyrkoråds yttrande kommuniceras ett vart av de övriga, innan dessa kunna fatta sin slutliga ståndpunkt. Där skiljaktigheter föreligga mellan de olika kyrkorådens meningar, torde pastoratsstämman ofta haft svårt att träffa omedelbart avgörande.

Dessa olägenheter förelågo visserligen och voro föremål för statsmakternas bedömande redan vid tillkomsten år 1930 av nu gällande lag om församlingsstyrelse. Det torde emellertid kunna fastslås, att dessa olägenheter måste komma att göra sig gällande på ett helt annat och mera besvärande sätt, i den mån 1932 års ecklesiastiska boställslagstiftning träder i kraft och pastoraten genom samma lagstiftning tillföras en mångfald

nya uppgifter av ekonomisk natur. Behovet att i dessa ärenden fatta snabba och för de skattdragande fördelaktiga beslut synes göra det nödvändigt, att två- eller flerförsamlingspastoraten alltid äro utrustade med ett eget beredande och verkställande organ, fristående i förhållande till de särskilda församlingskyrkoråden, vilka senare var för sig representera den egna församlingen och blott kunna äga ett sekundärt intresse för pastoratets gemensamma angelägenheter. En reglering av här angiven innebörd synes för övrigt ofrånkomlig redan med hänsyn därtill, att i varje pastorat givetvis bör finnas ett städse funktionerande förvaltningsorgan, till vilket myndigheter och enskilda skola kunna hänvända sig i ärenden som beröra pastoratet såsom sådant.

De föreliggande förhållandena giva enligt de sakkunnigas mening uppenbarligen vid handen, att åtgärder snarast möjligt böra vidtagas för meddelande av sådana författningsföreskrifter, att två- eller flerförsamlingspastoraten bliva utrustade med särskilda berednings- och verkställighetsorgan utan att utseendet av sådant organ göres beroende av pastoratens gottfinnande.

Vid bedömande av frågan huruvida man härvid bör vidtaga ändringar i såväl församlingsstyrelselagen som i ecklesiastik boställsordning eller i blott endera av dessa lagar, synes man icke kunna undgå att taga hänsyn till, att församlingsstyrelselagen tillkommit i den för vanlig kommunal-lagstiftning stadgade ordning, under det att boställsordningen tillkommit under medverkan av kyrkomötet.

De sakkunniga föreslå, i första hand, en sådan ändring av bestämmelserna i 40 § sistnämnda lag, att utseende av pastoratskyrkoråd göres i alla fall obligatoriskt.

Företages en lagändring av denna innebörd, lärer ett tillägg till 45 § i samma lag jämväl vara påkallat. Härom må bringas i erinran följande.

I 40 § lagen om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning den 13 juni 1919 är stadgat att, där ny församling skall bildas, fullmäktige och befattningshavare i församlingen må under året innan indelningsändringen träder i kraft — vilket alltid sker med början av kalenderår — utses oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för val. De som sålunda utses skola genast träda i utövning av sina befattningar med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av indelningsändringen; och skall i fråga om beräkning av deras tjänstgöringstid så anses, som om denna börjat först med ingången av nästföljande år. Motsvarande föreskrifter synas i avseende å val av kyrkoråd böra meddelas beträffande pastorat. Då emellertid sistnämnda lag (den s. k. indelningslagen) icke är tillämplig beträffande *pastorat*, torde sådana föreskrifter böra införas i lagen om församlingsstyrelse.

Det synes erforderligt att pastoratskyrkoråd, där sådana för närvarande saknas, utses i så god tid, att de kunna övertaga sina uppgifter vid ikraftträdandet den 1 maj 1933 av den ecklesiastiska boställsordningen.

I Stockholm finnes såsom ovan erinrats icke något pastorat, som omfattar mer än en församling. Något behov av pastoratskyrkoråd föreligger alltså ej där för närvarande, och det synes knappast antagligt, att i Stockholm bildas ny församling, som ej tillika förklaras skola utgöra eget pastorat. Vid sådant förhållande torde behov av ändring i lagen om församlingsstyrelse i Stockholm ej föreligga.

De boställsakkunniga hemställa slutligen, att Kungl. Maj:t måtte för 1933 års riksdag framlägga förslag till följande ändringar av 40 och 45 §§ lagen om församlingsstyrelse.

40 §.

I varje församling skall finnas ett kyrkoråd och ett skolråd.

Bilda två eller flera församlingar ett pastorat, skola de, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet, hava ett gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för vården om pastoratets angelägenheter. Åt gemensamt kyrkoråd, som sist nämnts, må uppdragas vården även om andra för församlingarna gemensamma angelägenheter. Att pastorat må uppdraga åt särskild boställsstyrelse att i avseende å förvaltningen av prästgård och löneboställe fullgöra de åligganden, som eljest tillhöra kyrkorådet, är särskilt stadgat.

Två eller flera församlingar må ock, ändå att de icke utgöra en kyrklig samfällighet eller bilda ett pastorat, förena sig om gemensamt kyrkoråd eller ock, med bibehållande av de särskilda kyrkoråden, utse ett gemensamt kyrkoråd för vård om viss eller vissa angelägenheter.

Gäller beträffande folk- och fortsättningsskoleväsendet i församling vad i lagen om skolstyrelse i vissa kommuner är stadgat, skall skolråd ej utses i församlingen.

För förvaltningen — — — — — församlingarna.

Där församling — — — — — biblioteksstyrelse.

Beträffande fortsättningsskolestyrelse — — — — — skolråd.

45 §.

Ledamöter och — — — — — rum.

Avgår ledamot — — — — — året.

Bildas nytt pastorat av två eller flera församlingar, må val av gemensamt kyrkoråd för församlingarna i pastoratet äga rum före nybildningens ikraftträdande och oberoende av eljest gällande bestämmelser om tid för dylikt val; och skall valet avse tiden till utgången av året efter det, då allmänna val av kyrkofullmäktige nästa gång förrättas. Kyrkoråd, som sålunda utses, skall genast träda i utövning av sitt uppdrag med befogenhet att vidtaga sådana åtgärder, som erfordras i anledning av nybildningen.

Om val av befattningshavare i nybildad församling är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Där i pastorat bestående av mer än en församling vid tiden för ikraftträdandet av denna lag icke finnes gemensamt kyrkoråd för vården om pastoratets angelägenheter, skall val av ledamöter och suppleanter i sådant kyrkoråd äga rum före den 1 maj 1933; och skall tjänstgöringstiden för de sålunda valda utgå den 31 december 1935.

Över de boställsakkunnigas förslag hava yttranden infordrats från samtliga domkapitel och stiftsnämnder samt kammarkollegiet.

Den föreslagna lagändringen tillstyrkes av *domkapitlen och stiftsnämnderna i Skara, Västerås, Karlstad och Visby.*

Domkapitlet i Lund, med vilken myndighet *stiftsnämnden därstädes* instämmer, ansluter sig till det föreliggande förslaget med följande uttalande:

Som framgår av de sakkunnigas framställning, har domkapitlet redan tidigare observerat nödvändigheten av att ett verkställande organ skapas för de pastorat, som bestå av mer än en församling. Församlingslagen möjliggör detta genom bestämmelsen om utseende av gemensamt kyrkoråd. I stiftscirkulär den 7 december 1932 fäste därför domkapitlet pastorsämbe-
tenas synnerliga uppmärksamhet på innehållet i 40 § församlingsstyrelse-
lagen om gemensamt kyrkoråd. Ett mycket stort antal av stiftets flerförsamlingspastorat har också infört sådant kyrkoråd. Men det har också hänt att gemensamt kyrkoråd ej införts på grund av motstånd från församlingarnas sida.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand understödja de sakkunnigas förslag, i vad det avser inrättande av obligatoriska pastoratskyrkoråd.

Stiftsnämnden i Luleå, med vilken myndighet *domkapitlet därstädes* instämmer, anser en lagändring i enlighet med de sakkunnigas förslag icke påkallad av formella skäl. Därest emellertid en sådan ändring ur praktiska synpunkter finnes innebära någon fördel, motsätta sig myndigheterna icke ett genomförande av de sakkunnigas förslag.

Kammarkollegiet finner den föreslagna lagändringen vara av behovet påkallad. Ämbetsverket anser dock, att den nya bestämmelsen i tredje stycket av 45 § församlingsstyrelselagen bör i visst hänseende utvidgas, varom förslag framlägges, samt anför härom följande:

I den föreslagna bestämmelsen behandlas det fallet då i ny pastoratsbildning ingå två eller flera församlingar (härvid likgiltigt huru dessa församlingar förut varit i pastoratshänseende organiserade). Där-
emot äger bestämmelsen i fråga icke tillämpning på vissa andra möj-
liga indelningsändringar, såsom då en församling, som ej har eget kyrko-
råd, avskiljes från pastorat för att utgöra eget pastorat eller då, utan änd-
ring i pastoratsindelningen, församling, som utgör eget pastorat, delas i
två församlingar. Denna lucka fylles icke genom det av de sakkunniga
åberopade stadgandet i 40 § lagen den 13 juni 1919 om ordning och villkor
för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning (till vilken det före-
slagna fjärde stycket i 45 § lagen om församlingsstyrelse torde hänvisa).
Det kräves alltså bestämmelse, på grund varav *dels* en från pastoratsge-
menskap med annan eller andra församlingar utsöndrad församling, som
ej redan har eget församlingskyrkoråd, må kunna väljas sådant oberoende
av eljest gällande bestämmelser om dylikt val, *dels ock* vid uppdelning,
utan ändring i pastoratsindelningen, av församling, som utgör eget pasto-
rat, i två eller flera församlingar pastoratskyrkoråd må kunna väljas oberoende
av eljest gällande bestämmelse om dylikt val.

Övriga i ärendet hörda myndigheter avstyrka däremot ett genomförande
av de boställssakkunnigas förslag. *Domkapitlen och stiftsnämnderna i Uppsala, Linköping, Strängnäs, Växjö och Göteborg* anse dels att behov icke föreligger för införande av obligatoriska pastoratskyrkoråd, dels ock, att riktigheten av de sakkunnigas tolkning av nu gällande bestämmelser om

val av kyrkoråd kan ifrågasättas såsom ledande till orimliga konsekvenser. *Domkapitlet och stiftsnämnden i Härnösand*, vilka tillstyrkt förslaget om inrättande av obligatoriska pastoratskyrkoråd, instämma med sistnämnda myndigheter i fråga om tolkningen av bestämmelserna om kyrkorådsval.

Såsom framgår av de boställsakkunnigas skrivelse, hava förslag om obligatoriskt inrättande av pastoratskyrkoråd i två- och flerförsamlingspastorat redan tidigare framkommit. Förslagen hava emellertid icke föranlett till någon åtgärd, enär man hitintills ansett, att de begränsade uppgifter, sådana kyrkoråd i flertalet fall skulle hava att fylla, icke motiverade en sådan utvidgning av den kyrkligt-kommunala organisationen. I och med pastoratens övertagande av boställsförvaltningen synes mig emellertid läget hava väsentligen förändrats. Varje pastorat i landet erhåller genom den nyligen beslutade boställslagstiftningen nya krävande förvaltningsuppgifter, vilka i förening med de uppgifter, som tidigare åvilat dem, måste anses motivera ett *obligatoriskt* införande av särskilda organ för pastoratsärendenas beredning och beslutens verkställande. Att behov av sådana organ föreligger vitsordas allmänt av de i ärendet hörda myndigheterna, även om icke samtliga dessa myndigheter tillstyrka meddelandet av bestämmelser om ovillkorligt inrättande av pastoratskyrkoråd. Jag anser mig böra biträda vad de sakkunniga föreslagit i förevarande avseende.

Departementschefen.

Vad härefter förslaget till ändring i 45 § församlingsstyrelselagen angår, finner jag detsamma värt övertvägande. I förevarande sammanhang anser jag mig emellertid böra inskränka mig till att föreslå bestämmelser, som kunna vara ägnade att undanrödja de av de sakkunniga påtalade olägenheterna av nu gällande lagstiftning, och finner jag mig alltså för närvarande icke böra föreslå åtgärder för längre gående ändring på förevarande område, helst som en närmare utredning härutinnan synes mig erforderlig.

Föredragande departementschefen uppläser härefter förslag till *lag angående ändrad lydelse av 40 § lagen den 6 juni 1930 om församlingsstyrelse* samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Anna Meurling.